

Asia: VN/9898/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain ja merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Pääasiallinen sisältö

Voitte kirjoittaa kommenttine alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi jätelain ja merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta. Suurin osa ehdotetuista muutoksista liittyy tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutuksen vähentämisestä annetun direktiiviin kansalliseen täytäntöön panemiseen. Ehdotukseen sisältyy myös EU:n jätesäädöspakettiin liittyvänä muutoksena jätelain pakkausten tuottajavastuusäätelyyn liittyvän miljoonan euron liikevaihtorajan poistaminen.

Suomen Kiertovoima ry (KIVO) kannattaa esitettyä kertakäyttöisten muovituotteiden tuottajavastuusäätelyn kokonaisuutta, mutta haluamme kuitenkin esittää eräitä huomautuksia esityksen eri lukujen ja pykälien kohdissa.

KIVO toteaa, että SUP-direktiivin toimilla pyritään ratkaisemaan sellaisiakin haasteita, joita kaikkia ei ole havaittavissa Suomessa. Kyseessä on kaikkiaan erittäin vaikeasti hahmotettava ja haltuun otettava säätelykokonaisuus, joka koskee muun muassa sekalaista joukkoa eräitä muovituotteita. Tilanteen ongelmallisuus on todettu hyvin luonnoksen luvussa 2.1.: ”Kansallinen liikkumavara SUP-direktiivin täytäntöönpanossa on varsin kapea, koska direktiivin artiklat sisältävät paljon ehdottomia kieltoja ja muita velvollisuuksia, joiden osalta ohjauskeino on annettu jo direktiivissä. Kansallista liikkumavaraa ei näiden vaatimusten osalta ole, vaikka kaikki direktiivin tarkoittamat tuotteet eivät Suomessa ole erityisen ongelmallisia tai roskaantumisen olisi pääosin jo ehkäisty jätehuollon ja jätevesihuollon palveluilla ja kansallisilla ohjauskeinoilla.” Toteamme, että lopputuloksena on raskas säätelykokonaisuus aiheuttaen sääntelytaakan kasvua.

KIVO kannattaa pakkausten tuottajavastuusäätelyyn nykyisin liitetyn miljoonan euron liikevaihtorajan poistoa. Tämän olemme jo aiemmissakin jätelain lausuntovaiheissa todenneet. Liikevaihtorajan säilyttäminen ei ole perusteltua. Muutos on perusteltua muun muassa tuottajien

tasapuolisen kohtelun ja myös yhdenmukaista suhteessa muihin tuottajavastuun piiriin kuuluviin tuoteryhmiin nähden, sillä vastaavaa poikkeusta ei ole säädetty muiden tuoteryhmien tuottajille.

Luku 1 (Asian tausta ja valmistelu)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

KIVO huomauttaa, että tässä asiassa, kuten hyvin useasti aiemminkin, Suomi on myöhässä jätteitä koskevien direktiivien implementointiaikataulusta. Alan toimijoille jätelainsäädännöstä puuttuva pitkäjänteinen suunnitelmallisuus aiheuttaa jatkuvasti haasteita, joskin tämän asian kohdalla KIVO ymmärtää, että komissio on myös omasta täytäntöönpanoaikataulustaan myöhässä.

Luku 2 (SUP-direktiivin tavoitteet ja pääasiallinen sisältö)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

KIVolla ei ole huomautettavaa lukuun 2.

Luku 3 (Nykytila ja sen arviointi)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

3.4.1 Nykyiset tuottajavastuujärjestelmät

KIVO huomauttaa, että luvun 3.4.1 kuvausta tulee täydentää pakkausjätteiden osalta vastaamaan uuden jätelain tilannetta. Kuvauksesta puuttuu uuden jätelain mukaisen erilliskeräysjärjestelmän kuvaus, jonka mukaisesti muun muassa tuottajat järjestävät kuluttajapakkausten aluekeräyksen ja kaiken kerätyn pakkausjätteen vastaanoton vastaanottoterminaaleilla sekä osallistuvat kuntien järjestämän pakkausjätteiden kiinteistöittäisen erilliskeräyksen kustannuksiin. Tämä lakisääteinen yhteistoiminta ja siitä sopiminen on poikkeama tyyppillisestä tuottajan järjestämis- ja kustannusvastuusta Suomessa.

KIVO ehdottaa, että selvyyden vuoksi olisi taulukon 4 yhteydessä syytä todeta, että markkinoille saatetussa luvussa on mukana vain tuottajayhteisöihin nykyisin kuuluvien tuottajien raportoimat tuotemäärät. Luvusta siis puuttuu alle miljoonan euron liikevaihdon yritykset ja ns. vapaamatkustajat. Tästä syystä eräiden jätelajien osalta raportoitu kierrätysaste on yli 100.

3.4.2.2. Eräiden kertakäyttömuovituotteiden tuottajille säädettävä kustannusvastuu

Kansalliset valinnat tuottajavastuun toteutuksessa

SUP-direktiivi rajaa kustannusvastuun koskemaan viranomaisten toteuttamia tai niiden puolesta toteutettuja välttämättömiä ja kustannustehokkaita toimia. Direktiivi ei suoraan ota kantaa siihen, mitä alueita tuottajien kustannusvastuun tulisi Suomessa koskea. KIVO kannattaa esityksessä todettua näkemystä siitä, että tuottajien kustannusvastuusta säädettäessä on tässä vaiheessa perusteltua kytkeä se sellaisiin yleiseen käyttöön tarkoitettuihin alueisiin, joilla kunnilla on lakisääteinen velvollisuus vastata roskaantumista ehkäisevistä jätehuoltotoimista ja roskaantumisen

siivoamisesta. Kyse on tällöin esimerkiksi kaduista, toreista, puistoista, uimarannoista ja muista yleiseen virkistykseen käytettävistä alueista.

3.6 Kuluttajien tiedottaminen

SUP-direktiiviin liittyy myös tuottajien asetettava kuluttajien tiedottamisvelvoite. KIVO huomauttaa, että tätä koskevassa jätelain 51 §:n perusteella annettavassa asetuksessa on syytä huomioida peruskuntien ja kuntien jätelaitosten harjoittama jätelain mukainen jäte- ja roskaantumisen ehkäisyn neuvonta. SUP-valistus voisi olla tehokkainta, jos se tai sen keskeinen sisältö olisi mukana myös esimerkiksi jätelaitosten toteuttamassa neuvonnassa ja viestinnässä. Tuottajayhteisön olisi järkevää sopia yhteistyöstä jätelaitosten kanssa. Vesihuoltolaitokset puolestaan valistavat kuluttajia siitä, mitä viemäriin voi laittaa tai ei voi laittaa. Mainittua jätelain mukaista sääntelyä olisi täydennettävä siten, että siinä huomioitaisiin SUP-direktiivin 10 artiklassa säädetyt yksityiskohtaiset valistuksen sisältövaatimukset.

3.12 Pakkauksen tuottajan määritelmä

KIVO kannattaa pakkausten tuottajavastuun soveltamisalaa kansallisesti määrittävän 1 miljoonan euron liikevaihtorajan poistamista. Tämä on perusteltua muun muassa tuottajien tasapuolisen kohtelun ja myös yhdenmukaista suhteessa muihin tuottajavastuun piiriin kuuluviin tuoteryhmiin nähden, sillä vastaavaa poikkeusta ei ole säädetty muiden tuoteryhmien tuottajille.

KIVO pitää myös asianmukaisena uuden palvelupakkausten määritelmän tuomista lakiin, koska sen pyrkimyksenä on kohtuullistaa sääntelyn piiriin tulevien toimijoiden määrää rajoittamatta kuitenkaan markkinoille saatettujen tuottajavastuunalaisten tuotteiden määrää.

Luku 4 (Ehdotukset ja niiden vaikutukset)

Voitte kirjoittaa kommenttine alla olevaan tekstikenttään

Esityksessä todetaan kohdassa 4.2.5, että tällä hetkellä Suomessa eikä myöskään lähimaissa ole riittävää kapasiteettia kalastusvälinejätteen kierrätykseen. Esityksessä todetaan ainoastaan, että "lainsäädännön myötä keräyksen lisääntyttyä, kehittyy varmasti myös kierrätyskapasiteettiä" [sic].

KIVO huomauttaa, että ainoa realistinen käsittelytapa jätteelle, jolle ei ole olemassa olevaa kierrätyskapasiteettia, lienee energiahyödyntäminen. Toisaalta jätelain 15 a §:ssä säädetään, että uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä ei saa toimittaa poltettavaksi eikä sijoitettavaksi kaatopaikalle. KIVO toteaa, että kalastussatamien pitäjiä tai muita kalastusvälinejätteestä vastaavia ei tule saattaa tilanteeseen, jossa niiden on erilliskerättävä jätettä, jolle ei ole sillä hetkellä olemassa jätelain mukaista käsittelyvaihtoehtoa.

Luku 5 (Muut toteuttamisvaihtoehdot)

Voitte kirjoittaa kommenttine alla olevaan tekstikenttään

KIVOLla ei ole huomautettavaa lukuun 5. Asia on KIVOn näkemyksen mukaan parasta toteuttaa nimenomaan ehdotetulla laintasoisella sääntelyllä.

Luku 8 (Lakia alemman asteinen sääntely)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

Jätelain 51 §:n nojalla annettaisiin tarvittavat yksityiskohtaiset säännökset SUP-direktiivin muovituotteiden tuottajien vastuulla olevan kuluttajatiedotuksen sisältövaatimuksista. KIVO huomauttaa, että tiedotusvastuusta säädettäessä tulisi ottaa huomioon peruskuntien ja kuntien jätelaitosten harjoittama jäte- ja roskaantumisen ehkäisyneuvonta. SUP-valistus voisi olla tehokkainta, jos se olisi mukana myös esimerkiksi jätelaitosten toteuttamassa neuvonnassa ja viestinnässä. Tuottajayhteisön olisi järkevää sopia yhteistyöstä kuntien ja niiden jätelaitosten kanssa. Vesihuoltolaitokset puolestaan valistavat kuluttajia siitä, mitä viemäriin voi laittaa tai ei voi laittaa. Mainittua jätelain mukaista sääntelyä olisi täydennettävä siten, että siinä huomioitaisiin SUP-direktiivin 10 artiklassa säädetyt yksityiskohtaiset valistuksen sisältövaatimukset.

Luku 12 (Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

KIVOLla ei ole huomautettavaa lukuun 12.

Jätelain muutosehdotus

6 § (Muut määritelmät) + pykäläkohtaiset perustelut

-

24 a § (Markkinavalvonta) + pykäläkohtaiset perustelut

-

25 § (Muut valvontaviranomaiset) + pykäläkohtaiset perustelut

-

46 § (Tuottajan vastuu jätehuollosta ja sen kustannuksista) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 a § (Tuottajan kustannusvastuu tietyistä kuntien toteuttamista jätehuolto- ja siivoustoimista) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 b § (Kustannusvastuun piiriin kuuluvat alueet) + pykäläkohtaiset perustelut

Pykälässä säädettäisiin tuottajan kustannusvastuun piiriin kuuluvat alueet. KIVOn näkemyksen mukaan ehdotetut alueet ovat tarkoituksenmukaisia SUP-direktiivin tavoitteiden ja kansallisen toimeenpanon kannalta. On olennaista, että sääntelyssä otetaan huomioon alueet, jotka kuuluvat kunnan puhtaanapitovastuulle. Sen lisäksi ja osittain päällekkäisenä on tarpeen ottaa huomioon jätelain 76 §:n kunnille tuomat jätehuollon järjestämisvelvoitteet sekä myös 74 §:n mukaiset

toissijaiset siivousvelvoitteet, jotka käytännössä ovat ensisijaisia ja joiden perusteella vain harvoin on mahdollista osoittaa varsinaista roskaajaa. Kunnat huolehtivat useista alueista alueiden haltijoina tai pitäjinä ja tällöin niitä koskevat varsin moninaiset siivousvelvoitteet. KIVOn näkemyksen mukaan jätelain 74 §:n vastuu voidaan, ainakin tässä vaiheessa, rajoittaa 1 momentin kohtiin 1, 2 ja 5 esityksessä perustelluista syistä.

47 c § (Kustannusvastuun toteuttamiseksi tarvittavien tuoteryhmäkohtaisten korvausten määrittäminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 d § (Tuoteryhmäkohtaisten korvausten maksaminen kunnille) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 e § (Tuoteryhmäkohtaisten korvausten tarkistaminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 f § (Kustannusvastuun jakaminen samaa tuoteryhmää edustavien eri tuottajayhteisöjen sekä tuottajien kesken) + pykäläkohtaiset perustelut

-

48 § (Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat) + pykäläkohtaiset perustelut

KIVO pitää pakkaustuottajan liikevaihtorajan poistamista perusteltuna.

KIVO pitää myös asianmukaisena uuden palvelupakkausten määritelmän tuomista lakiin, koska sen pyrkimyksenä on kohtuullistaa sääntelyn piiriin tulevien toimijoiden määrää rajoittamatta kuitenkaan markkinoille saatettujen tuottajavastuunalaisten tuotteiden määrää.

49 § (Käytöstä poistettavien tuotteiden vastaanotto ja kuljetus) + pykäläkohtaiset perustelut

KIVO kiinnittää huomiota epäselvyyksiin koskien pykälän 3. momenttia ja siihen asetettua siirtymäaikaa. Ehdotetun voimaantulosäännöksen mukaan tuottajien kuljetusvastuu alkaa vasta 2029. Sen sijaan ehdotetun lain merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta mukaan kalastussataman on järjestettävä keräys välittömästi, ilman siirtymäaikaa, mutta kuitenkin "vastaanotto on sovitettava teknisesti yhteen jätelain 49 §:n 3 momentin mukaisen tuottajan järjestämän kuljetuksen kanssa." Muistion kohdan 4.1.2 mukaan: "Muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajien velvollisuudeksi säädettäisiin kuljettaa kalastussatamissa erilliskerätty kalastusvälinejäte jätehuoltoon. Tuottajan kuljetusvelvollisuus tulisi voimaan vasta vuoden 2029 alusta. Siirtymäajalla taattaisiin se, että kalastussatamiin kertynyt vanha kalastusvälinejäte hoidetaan jätehuoltoon ennen tuottajavastuun alkamista. Ennen direktiiviin voimaantuloa markkinoille saatettu (historiallinen) kalastusvälinejäte ei SUP-direktiivin mukaan kuulu tuottajavastuun piiriin."

Tästä herää useita kysymyksiä:

- Miten tämä järjestely takaa sen, että "vanha" kalastusvälinejäte tulee jätehuollon piiriin?
- Mihin direktiivin kohtaan perustuu toteamus, että "vanha" kalastusvälinejäte ei kuulu tuottajavastuun piiriin?
- Miten toimitaan "uuden" kalastusvälinejätteen suhteen, joka toimitetaan keräykseen ennen vuotta 2029? Perusteluiden mukaan "siirtymäaika perustuu arvioon, jonka mukaan lain voimaantultua markkinoille laskettuja kalastusvälineitä alkaisi palautua kalastusvälinejätteenä keräysjärjestelmään vuoden 2029 alusta alkaen", mutta lienee varmaa, ettei tämä tule pätemään kategorisesti. Myös se, mihin arvio tarkalleen ottaen perustuu, on epäselvää. Miten toimitaan "vanhan" kalastusvälinejätteen kohdalla, joka toimitetaan keräykseen vuoden 2029 jälkeen? KIVOn näkemyksen mukaan jätehuoltojärjestelmän tulee olla jätteenhaltijalle selkeä ja vastuiden ymmärrettävät. Huom. myös lukua 4 koskevat kommentit.

KIVO:n näkemyksen mukaan SUP-direktiivissä sanotaan, että kalastusvälineiden kohdalla tuottajavastuun tulee alkaa 31.12.2024. Ihmettelemmekin, miksi siirtymäaika on tässä asiassa näin pitkä. Lisäksi ihmettelemme, miksi jätehuoltovastuu on näin epämääräisesti säädetty, erityisesti siirtymäajalla.

51 § (Tuottajan tiedotus- ja neuvontavelvollisuus) + pykäläkohtaiset perustelut

-

53 a § (Tuottajan omavalvonta) + pykäläkohtaiset perustelut

-

62 § (Tuottajayhteisöön liittyminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

66 a § (Tuottajan tai muun toimijan valtuutettu edustaja) + pykäläkohtaiset perustelut

-

69 § (Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän velvollisuudet) + pykäläkohtaiset perustelut

-

128 § (Tuottajavastuuta koskevan rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset + niiden perustelut

-

Merenkulun ympäristönsuojelulain muutosehdotus

3 § (Jätteiden vastaanottojärjestelyt satamassa) + pykäläkohtaiset perustelut

-

Voimaantulosäännös + sen perustelut

-

Muita esitykseen liittyviä asioita

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Eksymä Riku
Suomen Kiertovoima ry

Hämäläinen Timo
Suomen Kiertovoima ry